

Narodowy Instytut Architektury i Urbanistyki, którego jednym z nadrzędnych celów jest edukacja społeczeństwa - szczególnie najmłodszych oraz popularyzacja architektury i urbanistyki, zorganizował w dniu 5 grudnia 2018 roku spotkanie dotyczące edukacji systemowej w Polsce. Celem w/w spotkania było powołanie grupy ekspertów i rozpoczęcie współpracy w zakresie stopniowego wprowadzenia w przyszłości kompleksowego systemu nauczania architektoniczno-urbanistycznego.

W spotkaniu udział wzięli dr hab. inż. arch. Bolesław Stelmach, prof. WSPA - Dyrektor NIAiU i Izabela Pastuszko Zastępca Dyrektora NIAiU, a także zaproszeni eksperci, wykładowcy, edukatorzy, którym bliski jest temat edukacji: dr hab. Andrzej Szczerski, prof. UJ; Marzena Strąk, Zastępca Dyrektora ds. Komunikacji i Wspierania Inicjatyw Lokalnych z Narodowego Centrum Kultury; Aleksandra Chrzanowska z Narodowego Centrum Kultury, koordynator programu Archi-Przygody; dr hab. Małgorzata Żytko prof. UW; Bartosz Skaldawski, p.o. Dyrektora Narodowego Instytutu Dziedzictwa; Anna Kulińska z Izby Architektów; Urszula Szabłowska z Izby Architektów; prof. Mieczysław Miazga; Dariusz Śmiechowski z Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie; Anna Stępniewska ze Stowarzyszenia Akademia Łuczniczka; prof. Grażyna Schneider-Skalska z Politechniki Krakowskiej; Katarzyna Domagalska ze Stowarzyszenia Żoliborzan, a także dr inż. arch. Elżbieta Marczak i dr inż. arch. Piotr Marczak z Politechniki Gdańskiej

Idea spotkania powstała podczas 1 Kongresu Edukacji Architektonicznej w Tucznie, który odbył się w dniach 10-13 października 2018 roku (<http://niaiu.pl/kongres/>). W trakcie tego wydarzenia swoje projekty zaprezentowali specjaliści z dziedziny edukacji architektonicznej z całego kraju. Zasięg inicjatyw prowadzonych z ramienia instytucji jak i tych oddolnych jest ogromny, lecz widać potrzebę wsparcia w zakresie nauczania kierowanego systemowo, wprowadzonego do systemu powszechnej edukacji.

W trakcie 1. KEA uczestnicy tego wydarzenia wypełnili specjalnie przygotowane ankiety. Pani prof. Grażyna Schneider-Skalska została poproszona o zaopiniowanie wyników tej ankiety (Załącznik nr 1).

Dyskusja

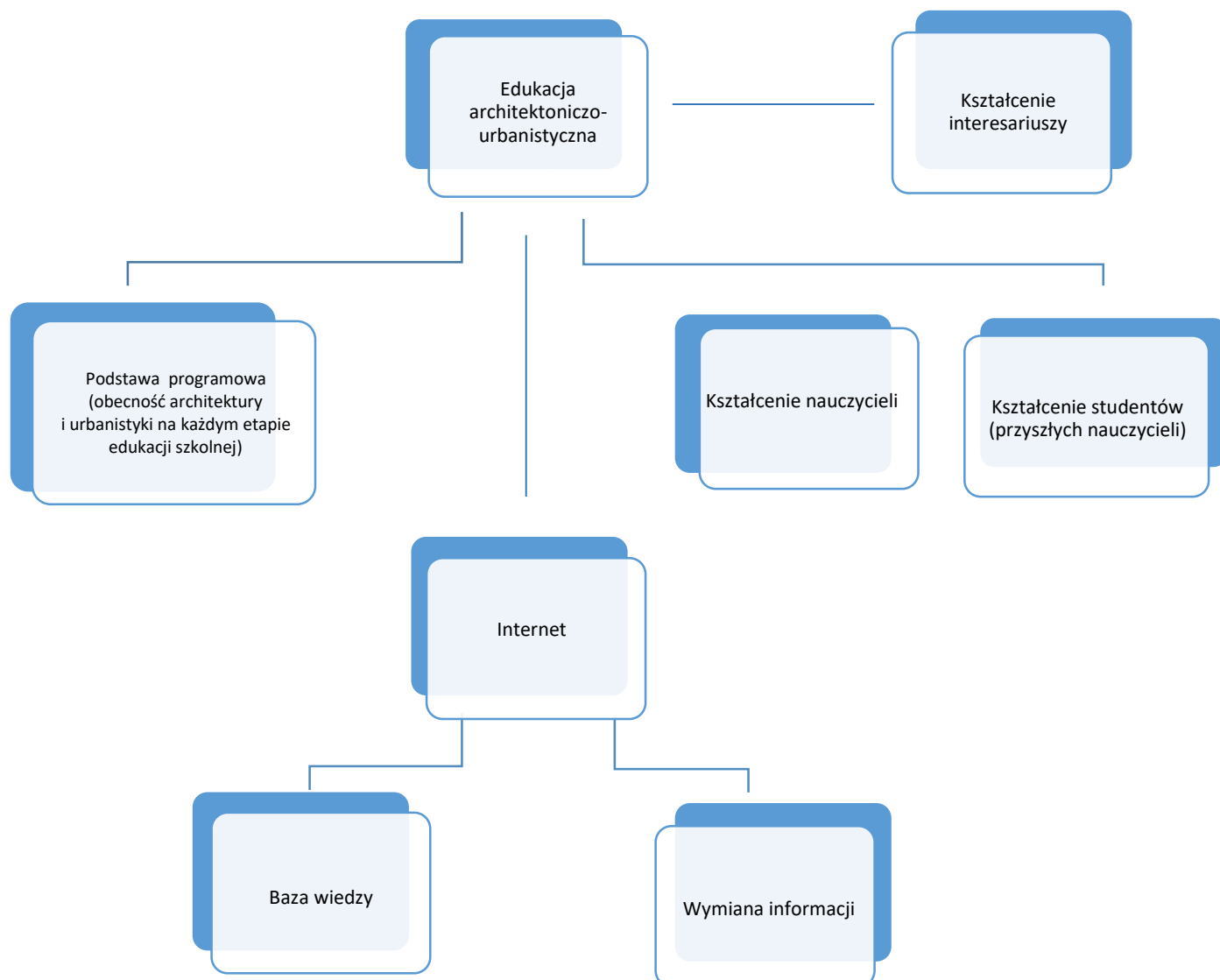
Kolejnym punktem spotkania była dyskusja, w której zostały poruszone następujące tematy i wyniki następujące wnioski:

1. Prof. Bolesław Stelmach: „Podstawą tworzenia edukacji systemowej powinna być deklaracja *Baukultur* z Davos, podpisana przez Ministra Kultury RP w styczniu 2018 r. Wysoka jakość budowania przestrzeni musi zacząć się od wysokiej jakości edukacji społecznej w tej problematyce”.
2. Przyszłe działania edukacji architektoniczno-urbanistycznej muszą być stworzone na podstawie programów z tego zakresu. Jako przykłady zostały podane m.in. „Kształtowanie Przestrzeni” czy „Archiprzygody”. Bazą mogą być też istniejące

standardy edukacji, raport Architektura plus czy tegoroczny raport NCK „W dialogu z otoczeniem”.

3. Do tworzenia edukacji powinny zostać włączone istniejące już instytucje oraz stowarzyszenia.
4. W projektowaniu edukacji systemowej nie można zapomnieć o Polskiej Polityce Architektonicznej, co więcej powinna ona stanowić jeden z filarów jej tworzenia, obok Instytutu oraz programu edukacyjnego.
5. Jednym z podstawowych działań, które trzeba podjąć, jest określenie w ramach jakiego przedmiotu będzie realizowana edukacja architektoniczno-urbanistyczna.
6. Niezbędne jest przygotowanie i promowanie rzetelnego informacyjnego portalu internetowego, pod marką NIAiU, który będzie bazą wiedzy. Trzeba też będzie stworzyć bazę programów i lekcji instruktażowych, z których będą mogli korzystać nauczyciele. Portal mógłby być miejscem do zadawania pytań specjalistom: ważne jest, aby pytania i odpowiedzi, były dostępne dla każdego użytkownika portalu (baza wiedzy).
7. Potrzebne są rozwiązania systemowe, które za pomocą ustaw i rozporządzeń będą wspierać edukację architektoniczną.
8. Należy opracować metodykę prowadzonych zajęć, organizować zajęcia interdyscyplinarne w przestrzeni.
9. Ważne są również działania oddolne prowadzone przez organizacje pozarządowe.
10. Podkreślić trzeba konieczność kształcenia nauczycieli przedszkolnych oraz klas 1-3 szkół podstawowych w zakresie architektury.
11. Kolejnym rozwiązaniem może być stała współpraca architekta z nauczycielem zajmującym się edukacją architektoniczną.
12. Przygotowanie pedagogiczne dla studentów architektury.
13. Edukacja architektoniczna jako element kształtowania postawy obywatelskiej.
14. Zmiana systemowa polega na włączeniu edukacji architektoniczno-urbanistycznej do szkół.
15. Analiza aktualnej podstawy programowej.
16. Kształcenie interesariuszy lub zapewnienie im wsparcia ekspertów-architektów.
17. Stworzenie mierników poziomu edukacji i ewaluacji.

SCHEMAT POKAZUJĄCY MOŻLIWOŚCI PROWADZONYCH DZIAŁAŃ

Podsumowanie

Projekt taki jak 1 Kongres Edukacji Architektonicznej czy praca nad Edukacją Systemową prowadzone w kooperacji z ekspertami pozwoliły zbudować platformę do wymiany informacji i współpracy międzyinstytucjonalnej, a także określić potrzeby i wyzwania jakie stoją przed edukacją w kraju. Widać duże zaangażowanie i zainteresowanie ze strony środowiska edukatorów czy architektów prowadzonymi działaniami na rzecz poprawy jakości kształcenia architektonicznego. W związku z powyższym na 2019 rok NIAiU zaplanował:

- Powołanie oficjalnej Rady Programowej ds. Powszechnej Edukacji Systemowej
- Podjęcie współpracy z Ministerstwem Edukacji Narodowej
- Wykonanie analizy obowiązującej podstawy programowej na wszystkich etapach kształcenia, aby móc określić jakie treści z zakresu architektury i urbanistyki zawiera w/w dokument.
- Stworzenie internetowej bazy wiedzy działających w kraju programów i działań edukacyjnych i popularyzatorskich oraz wydawnictwa, materiały
- Badania dotyczące weryfikacji poziomu wiedzy dzieci i młodzieży z zakresu architektury i urbanistyki jako części kultury.
- Promocja i wsparcie istniejących programów edukacyjnych.

Prof. dr hab. inż. arch.
Grażyna Schneider-Skalska
Politechnika Krakowska, Wydział Architektury

Kraków, 30.11.2018

**Komentarz do RAPORTU Z BADANIA
Edukacja Architektoniczna w Polsce
przygotowanego przez NARODOWY INSTYTUT ARCHITEKTURY I URBANISTYKI**

Opracowano na zlecenie NIAiU

Wstęp

Badania dotyczące edukacji architektonicznej w Polsce zamówione przez Narodowy Instytut Architektury i Urbanistyki, a wykonane przez ASM – Centrum Badań i Analiz Rynku Sp. Z .o.o. są logiczną kontynuacją badań przedstawionych przez NARODOWE CENTRUM KULTURY w raporcie pt. „ W DIALOGU Z OTOCZENIEM? SPOŁECZNE POSTRZEGANIE PRZESTRZENI PUBLICZNEJ I ARCHITEKTURY W POLSCE [1]. Zawierają rozpoznanie zakresu realizowanej edukacji, instytucji edukujących, form edukacji i jej odbiorców, a także, co ważne, pokazują zakres terytorialny realizacji, stopień zainteresowania i sposoby finansowania. Autorzy Raportu NIAiU wskazują też problemy, jakie wiążą się z edukacją architektoniczną, jej formami, możliwościami organizacyjnymi, finansowaniem i uczestnictwem. Jest to więc badanie ważne, zbliżające do skonkretyzowania działań i systemowego budowania struktury i programu edukacji architektoniczno-urbanistycznej dla różnych grup wiekowych i na różnych szczeblach.

Badanie przeprowadziła firma ASM – Centrum Badań i Analiz Rynku Sp. Z .o.o., a zostało ono przeprowadzone metodą ankiety audytoryjnej, wśród osób zebranych w jednym miejscu, które mogły otrzymać dodatkowe wyjaśnienia w razie wątpliwości związanych z zadanymi pytaniami. Jak piszą organizatorzy, skupiono się na typach jednostek zatrudniających edukatorów, na programach prowadzonych przez te jednostki oraz na programach realizowanych przez respondentów poza strukturami jednostek.

W omówieniu metodyki znalazło się stwierdzenie, iż ankieta przeprowadzona została „wśród wszystkich grup wiekowych na terenie całego kraju”. Jednocześnie stwierdzono, że „Celem usprawnienia procesu realizacji badania ankietę przeprowadzono podczas I Kongresu Edukacji Architektonicznej”, w którym wzięły udział osoby zajmujące się edukacją architektoniczną i urbanistyczną. Jak wynika z analizy całego tekstu podsumowuje on odpowiedzi uczestników Kongresu, którzy reprezentowali różne obszary kraju i różne grupy wiekowe. Fakt, że ankietę przeprowadzono wśród osób, które przyjechały na Kongres mógł mieć wpływ na wynik w aspekcie rozmieszczenia aktywności edukacyjnej w skali kraju. W efekcie zebrano 28 wypełnionych

kwestionariuszy ankiety audytoryjnej. Miało ono potwierdzić lub wykluczyć pewne przekonania czy wiedzę na temat realizacji edukacji architektonicznej w Polsce. I tak się też stało.

Z badania wynika, że przeważającą grupę odpowiadających na pytania, bo aż 64,3%, stanowiły osoby, które zakwalifikowały siebie do grupy architektów. Opracowane wyniki ankiety w grupie dotyczącej struktury respondentów dały obraz w pewnym stopniu oczekiwany. Wynika z niego, iż 69%, czyli ponad dwie trzecie badanych reprezentowało instytucje kultury, uczelnie i fundacje, a dodatkowe 15% stowarzyszenia i organizacje architektów. Można się domyślać, że chodzi przede wszystkim o SARP i oddziały Izby Architektów. Jest oczywistym, że edukacja prowadzona systematycznie wymaga struktur organizacyjnych i finansowych, stąd nie dziwi taki wynik ankiety. Wymienione grupy i instytucje, prawdopodobnie wszystkie, mają w swojej misji zawartą szeroko rozumianą edukację i starają się ją realizować.

Jak wynika z ankiety, osoby które prowadzą edukację architektoniczną to osoby w wieku życiowej aktywności. 75% stanowi grupa pomiędzy 25 a 44 rokiem życia. Jest to wynik bardzo pozytywny. Nie dziwi, iż 71% stanowią w tej grupie kobiety. Prawdopodobnie jest kilka przyczyn tego zjawiska. Jedną z nich jest ogólne sfeminizowanie zawodu nauczyciela i pracownika uczelni, a także przeważająca ilość kobiet, które studiują architekturę. Obszar edukacji dzieci i młodzieży jest związany również z aktywnością mam w gremiach przedszkolnych i szkolnych i w związku z tym duży procent działań skierowany jest do tych grup wiekowych. Doświadczenie w tym względzie pozwala powiedzieć, że w porównaniu z krajami zachodnimi, udział panów w edukacji architektonicznej w Polsce, szczególnie edukacji skierowanej do dzieci i młodzieży, był niski ale wydaje się, że widoczna jest pozytywna zmiana.

Rozwinięcie problemów

Opracowane wyniki badań ujęto w kilku grupach problemowych – II. Program edukacji architektonicznej i urbanistycznej – pracodawcy respondentów, III. Program edukacji architektonicznej i urbanistycznej – działania prowadzone przez respondentów, IV. Rozkład realizacji projektów w kraju, V. Źródła finansowania, VI. Bariery występujące w działaniach związanych z edukacją architektoniczną, VII. Ocena poziomu kształcenia w zakresie edukacji architektoniczno-urbanistycznej.

Ad. II. Program edukacji architektonicznej i urbanistycznej – pracodawcy respondentów, oraz

Ad. III. Program edukacji architektonicznej i urbanistycznej – działania prowadzone przez respondentów

Wydaje się uprawnione łączne potraktowanie wyników w tych dwóch obszarach, ponieważ merytorycznie tworzą całość. Badanie dotyczyło wszystkich grup wiekowych, form zajęć i celów. Wykazało, że 75% jednostek zatrudniających respondentów ma program edukacji architektoniczno-urbanistycznej. Należy pamiętać, że wśród tej edukacji mieści się również kształcenie studentów, czy też edukacja pośrednia, poprzez działania instytucjonalne związane na przykład z dyskusjami w ramach uzgodnień

projektów. Te działania są najbardziej zorganizowane, bo wynikają z obowiązujących przepisów.

Wśród wymienianych przez respondentów form pojawiają się wykłady, wystawy, konferencje, szkolenia, warsztaty. Należy jednak wziąć pod uwagę, że szczególnie konferencje i wykłady są skierowane do profesjonalistów lub grup już zainteresowanych problematyką architektoniczno-urbanistyczną. Są też to formy, które jednak należałoby nazwać „biernymi”, w odróżnieniu od warsztatów czy odpowiednio prowadzonych szkoleń, które wymagają czynnego uczestnictwa.

We wstępie do książki pt. „Architektura od abc...” napisano: „Skierowana do społeczeństwa Edukacja Architektoniczna może być realizowana poprzez organizowanie warsztatów projektowych, pozwalających na wspólne angażowanie się ludzi w różnym wieku w sprawy natury globalnej oraz te, które dotyczą ich najbliższego otoczenia – ulicy, podwórka, dzielnicy czy miasta. Książka Architektura od abc... służyć ma zatem pomocą zarówno tym, którzy rozpocząć chcą samodzielne odkrywanie tajemnic swego środowiska, jak i tym, którzy rozumieją potrzebę wprowadzania Architektury do programów edukacyjnych” [2].

Optymistyczne wydaje się pokazanie, że aż 96% respondentów prowadziło lub prowadzi różnego typu zajęcia edukacyjne dla dzieci i młodzieży. Stosowano różne formy, a podstawową w tej grupie odbiorców wydają się być warsztaty, które poprzedzone są wykładem wprowadzającym i zakończone prezentacją. Spotkania trwają około 2 godzin, co prawdopodobnie wynika z możliwości percepcji młodych uczestników ale też z cyklu godzinnego zajęć szkolnych. Z przytoczonych tytułów przeprowadzanych zajęć edukacyjnych można wywnioskować, że dotyczą trzech podstawowych grup tematycznych - architektury, urbanistyki/przestrzeni i dziedzictwa historycznego. Jak podpowiada praktyka program edukacji systemowej będzie oparty na podobnych formach i tematach, a obszary problemowe obejmą zarówno konstrukcję i materiały – np. *konstrukcje kratowe, budujemy z lokalnych materiałów*, funkcję i skalę – np. *skala-proporcje-wymiary, mój pokój-moja klasa-moje miejsce pracy*, urbanistykę – np. *ściany przestrzeni publicznej, nasze wspólne podwórko*, historię i dziedzictwo – np. *miasto dawniej i dziś, obyczaje-legendy-zabytki*. Przykładowo, w cytowanej już książce „architektura od a,b,c...” materiał ujęto w kilku rozdziałach: *człowiek a przyroda, potrzeby człowieka, metody budowania, wspólne projektowanie*. Oczywiście konieczne jest opracowanie logicznej sekwencji i dostosowanie scenariuszy do możliwości intelektualnych i manualnych uczestników.

Należy podkreślić, że zajęcia prowadzone do tej pory w różnych placówkach w Polsce są atrakcyjne i mogą być w różnej formie propagowane w mediach. Tymczasem badanie przeprowadzone przez NIAiU wykazało, że tylko 5% działań odbywa się za pomocą portali internetowych. Wskazuje to na duży potencjał do wykorzystania w rozwijaniu edukacji architektoniczno-urbanistycznej.

Ad. IV. Rozkład realizacji projektów w kraju

Można w tym miejscu powtórzyć spostrzeżenie zawarte we wstępie, że być może obszarowy zasięg edukacji architektoniczno-urbanistycznej w Polsce jest szerszy niż

pokazują ankiety, bo prawdopodobnie przedstawiciele różnych rejonów w różnym stopniu uczestniczyli w Kongresie. Jednak mimo to z pewnością można uznać, że właściwie w całej Polsce takie zajęcia są prowadzone. W wyniku analizy oddanych ankiet stwierdzono, że najwięcej zajęć edukacyjnych prowadzonych jest w Warszawie i Trójmieście. Można też domniemywać, że w wielu miastach mniejszej wielkości prowadzone są działania edukacyjne, jak na przykład w Małopolsce – w Nowym Sączu, gdzie aktywnie działają na tym polu lokalni architekci. Być może działania podjęte przez NIAiU spowodują, że kolejna ankieta obejmie szersze spektrum miejscowości, miast, podmiotów i działań edukacyjnych, a sam Instytut stanie się również źródłem informacji na temat miejsc i form tych działań oraz dostępności materiałów dydaktycznych.

Ad. V. Źródła finansowania

Ważną częścią ankiety jest ta, która dotyczy źródeł finansowania działań i projektów. Odpowiedzi pokazały wyraźną rozbieżność w realizacji edukacji architektoniczno-urbanistycznej i podział realizatorów na dwie grupy. Pierwszą tworzą ci, którzy prowadząc aktywną działalność projektową i realizacyjną widzą edukacyjny charakter procesu uzgodnień projektu, który niewątpliwie pozwala na edukowanie inwestorów, deweloperów, przedstawicieli samorządów i decydentów. W drugiej grupie są osoby i instytucje prowadzące działania edukacyjne dla dzieci, młodzieży i np. słuchaczy uniwersytetów III wieku, czyli te formy, które nie są zapisane w procedurach.

Są też osoby, które znajdują się w obu grupach, mając pełną świadomość znaczenia edukacji architektoniczno-urbanistycznej społeczeństwa.

Z ankiet wynika, że w dużej części zajęcia edukacyjne są finansowane przez instytucje organizujące działania np. w ramach grantów, o które starali się edukatorzy, a uczestnicy w małym stopniu dofinansowywali swój udział. Całkowite pokrycie kosztów przez instytucje organizujące działanie zgłoszono w 52% przypadków. 26% działań było finansowanych w 100 procentach przez miasta i gminy. Taką samą ilość zdarzeń zgłoszono jako finansowane z funduszy europejskich. Bardzo niewielka ilość działań była finansowana przez sponsorów.

Rozwijając ten wątek można posłużyć się przykładami z praktyki edukacyjnej w Krakowie. Zespół prowadzony przez A. Palej i G. Schneider-Skalską prowadził edukację architektoniczną od roku 1990, współpracując w tym zakresie z SARP Oddział w Krakowie oraz z RIBA w Londynie. Działania te towarzyszyły Biennale Architektury i były finansowane w ramach tych przedsięwzięć. Przyjazdy przedstawicieli RIBA były finansowane przez tę instytucję, która współpracowała z The Building Experiences Trust z Londynu, organizacją prowadzoną przez Richarda Rogersa. Inne działania prowadzone przez zespół dofinansowane były przez szkoły, w których realizowano program, przez Politechnikę Krakowską w ramach działalności statutowej, a także przez sponsorów, takich jak Konsulat Republiki Austrii w Krakowie, gdzie organizowane były warsztaty.

Systemowym rozwiązaniem był przygotowany eksperymentalny program przedmiotu „Architektura i Środowisko” dla liceum ogólnokształcącego (G. Schneider-Skalska), zaakceptowany przez Kuratorium Oświaty i realizowany w IV Prywatnym LO w Krakowie w latach 1992-98. W tej formule osoba prowadząca przedmiot była zatrudniona w tym liceum, a przedmiot był przedmiotem wybieralnym [2].

W działania krakowskiej grupy włączyła się też Telewizja Regionalna, która zamówiła program domowego przedszkola (zrealizowany) i scenariusze programów telewizyjnych promujących wiedzę o przestrzeni dla dzieci, młodzieży i dorosłych pod roboczymi tytułami „PIRAMIDA – ABC architektury” oraz „Przestrzeń i my” (niezrealizowane).

W różnych krajach funkcjonują różne formy organizacyjne i finansowe edukacji architektonicznej. W Europie bardzo często elementy tej edukacji są częścią zajęć z różnych przedmiotów, np. z geografii „domy różnych klimatów”, są więc niejako wplecione w system edukacji oficjalnej. W Stanach Zjednoczonych znana była i jest Copeland Foundation, która prowadziła zajęcia na zlecenie, a jej pomoce naukowe – konstrukcje, książki instruktażowe były zastrzeżone i należało je zamówić.

Należy też zwrócić uwagę, iż w skali Polski rośnie ilość programów nakierowanych na różne formy edukacji społeczeństwa finansowanych w ramach programów Trzeciej Misji Uczelni, w których biorą udział wyższe uczelnie.

Jak widać w przedstawionych przykładach istnieje szereg możliwych wersji finansowania edukacji architektoniczno-urbanistycznej, ale zdobywanie funduszy nie jest łatwe. Trwałość, w przypadku szkolnych grup wiekowych, może zapewnić tylko systemowe wprowadzenie tej edukacji do podstawy programowej, a tym samym ustalenie rozwiązań finansowych.

Ad. VI. Bariery występujące w działaniach związanych z edukacją architektoniczną

Bardzo cennym wynikiem ankiety przeprowadzonej przez NIAiU jest wskazanie barier występujących w działaniach związanych z edukacją architektoniczną.

Podstawowym problemem, co już zostało wspomniane, jest dostępność środków na sfinansowanie działań. Taka odpowiedź pojawiła się aż w 44% odpowiedzi. Kolejne miejsca (po 33%) zajęły słabe zainteresowanie tematyką oraz problem z ustaleniem dobrego terminu spotkań. Jeśli jednak weźmiemy pod uwagę grupy dzieci i młodzieży i zsumujemy brak podejmowania tematu przez rodziców (15%) oraz brak zainteresowania ze strony szkoły (15%) to niestety okazuje się, że szeroko rozumiane środowisko w jakim rozwijają się dzieci nie sprzyja edukacji architektoniczno-urbanistycznej. To jeszcze raz potwierdza, że konieczne są rozwiązania systemowe oraz, że konieczna jest szeroka edukacja dla wszystkich grup wiekowych.

Przykładem takiego szerszego edukowania jest prowadzony przez zespół Katedry Kształtowania Środowiska Mieszkaniowego Wydziału Architektury Politechniki Krakowskiej projekt „Młodzi Architekci” w ramach Programu WIEDZA-EDUKACJA-ROZWÓJ, współfinansowany z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej w ramach NCBIR, a przewidziany do realizacji na lata 2018-2020. Przewiduje on program edukacyjny dla dzieci i młodzieży oraz dla rodziców.

Poza barierą finansową należy zwrócić uwagę na braki kadrowe wskazane przez respondentów. To kolejny argument przemawiający za rozwiązaniami systemowymi, które wprowadzone w ramach programów szkolnych będą musiały być połączone z kształceniem lub doksztalcaniem kadr na poziomie programów studiów, studiów podyplomowych i szkoleń. W ramach Politechniki Krakowskiej istnieje przygotowany, jeszcze nierealizowany, program kursów doszkalających w dwóch ścieżkach – dla

nauczycieli i dla architektów. Prawdopodobnie doczeka się realizacji w ramach kolejnego Programu WIEDZA-EDUKACJA-ROZWÓJ.

Ad. VII. Ocena poziomu kształcenia w zakresie edukacji architektoniczno-urbanistycznej

Ocenę poziomu wiedzy poprzedza wykres pokazujący, że najliczniejszą grupę poddawaną edukacji są dzieci z klas od pierwszej do szóstej (łącznie 28%). Liczną grupę tworzą też studenci i dorośli (łącznie 25%) ale jeśli w grupie studentów są studenci architektury, a w grupie dorosłych ci, którzy uczestniczą w procedurach zatwierdzania projektów to wydaje się, że edukacja dorosłych też ma duży potencjał.

Wykres 16 daje bardzo interesujące porównanie poziomu zainteresowania wiedzą architektoniczno-urbanistyczną ze strony edukowanych z poziomem ich wiedzy i umiejętności wskazywanym przez edukatorów. Poziom zainteresowania jest w każdej badanej grupie wyższy niż wiedza. Poziom zainteresowania spada (wraz z wiedzą) w grupie młodzieży ze szkół zawodowych i policealnych. Jest to, jak się wydaje szczególna grupa, która powinna być przedmiotem troski ze strony edukatorów.

Podnoszenie własnej wiedzy edukatorów jest oczywiste. Sięgają oni po różne źródła związane z ich pracą zawodową, a także korzystają z oferty na przykład studiów podyplomowych. Wprowadzenie edukacji architektoniczno-urbanistycznej do systemu szkolnego będzie musiało być związane z przygotowaniem pedagogicznym edukatorów szkolnych.

Zakończenie

W publikacji *Przestrzeń Życia Polaków* znalazło się stwierdzenie, iż „ Architektura, podobnie jak przestrzeń, nie jest przedmiotem zainteresowania ani przeciętnych Polaków (choć takowe deklarują), ani – poza nielicznymi wyjątkami – wiodących mediów. Mimo że podczas ostatnich dwudziestu pięciu lat przestrzeń życia Polaków zmieniła się diametralnie, procesy, którym podlega, nie są przedmiotem studiów i analiz, które w popularnej formie włączałyby te ważne wątki do debaty publicznej” [4]. Badania przeprowadzone przez NIAiU w pewnym stopniu potwierdziły ten pogląd ale jednak napawają optymizmem. Pozwala na to zidentyfikowanie w trakcie obrad Kongresu Edukacji Architektonicznej licznych ośrodków i grup rozumiejących potrzebę edukacji architektoniczno-urbanistycznej i aktywnie rozwijających ją na obszarze całej Polski.

Jakość otaczającej nas przestrzeni jest wynikiem szeregu znanych i zidentyfikowanych czynników ale rola powszechnej wiedzy obywateli dotyczącej potrzeb, możliwości i efektów kształtowania otoczenia jest niedoceniana i tym samym słabo zaakcentowana w rozwiązaniach systemowych. Tylko umocowanie tematyki architektoniczno-urbanistycznej w oficjalnych programach nauczania, a także zaistnienie tej problematyki w mediach, może przynieść długofalowe, pozytywne skutki. Pełna koncepcja „nauczania o przestrzeni” wiązałaby się ze współpracą z jednostkami naukowymi, edukacyjnymi, zawodowymi i społecznymi, wymagałaby też przygotowania materiałów edukacyjnych, które jak wiemy powstają w różnych organizacjach i instytucjach w Polsce.

Należy podkreślić, iż edukacja architektoniczno-urbanistyczna niesie z sobą dodatkowe wartości, takie jak rozbudzanie ciekawości poznawczej, stymulowanie intelektualnego i

społecznego rozwoju młodego pokolenia, inspirowanie do twórczego myślenia i rozwijania zainteresowań i pasji, propagowanie kultury innowacyjności.

W wielu krajach najwyższe autorytety, jak np. w Wielkiej Brytanii sir Richard Rogers wspierają edukację architektoniczno-urbanistyczną, obejmując patronatem np. International Conference for Built Environment Education w Cambridge, na której prezentowano dokonania ruchu „Architects-in Schools”, a krakowska grupa (G. Schneider-Skalska, K. Paprzyca) przeprowadziła dla dzieci z angielskiej szkoły podstawowej warsztaty pt. *Rehabilitation of existing housing area in Cracow*. W ramach ruchu „Architects-in Schools” RIBA przygotowała DEKLARACJĘ WSPARCIA DLA EDUKACJI ARCHITEKTONICZNEJ, którą podpisało wielu znanych architektów z całego świata. Być może korzystne byłoby wykorzystanie takiego narzędzia ponownie w skali Polski.

Wydaje się, że Narodowy Instytut Architektury i Urbanistyki może pełnić rolę koordynatora polskich ale i międzynarodowych działań w zakresie edukacji architektoniczno-urbanistycznej i stworzyć zintegrowaną platformę informacji o działaniach prowadzonych w całym kraju. Szczególnie pomocny byłby bank informacji na temat programów, form ich prowadzenia, dostępnych pomocy dydaktycznych, książek, gier, filmów itp.

Narodowy Instytut Architektury i Urbanistyki może nadać idei należną rangę i wpłynąć na upowszechnienie zrozumienia wśród decydentów potrzeby wprowadzenia tej problematyki do programów nauczania.

ANEKS – propozycje

1. Bank informacji w NIAiU
2. Zintensyfikowanie działań za pomocą mediów tradycyjnych i elektronicznych
3. Deklaracja wsparcia Edukacji Architektoniczno-Urbanistycznej
4. Odpowiedź na pytanie czy systemowa edukacja architektoniczno-urbanistyczna dla dzieci i młodzieży powinna być prowadzona
  - a) w ramach różnych przedmiotów?
  - b) w ramach jednego przedmiotu np. Sztuka i technika? (architektura, plastyka, technika, muzyka)oraz przygotowanie systemu edukacji architektoniczno-urbanistycznej
5. Pokazana poniżej struktura edukacji architektoniczno-urbanistycznej jest oczywista ale może być podstawą do poszerzania i uszczegółowienia grup interesariuszy, zakresu i form działania.

GRUPY WIEKOWE I GRUPY ZAINTERESOWANYCH/OBJĘTYCH

PRZEDSZKOLE: 4-6 LAT
w ramach zajęć przedszkolnych

NAUCZANIEM/SZKOLENIEM

SZKOŁA PODSTAWOWA
KLASY 1-3; KLASY 4-6; KLASY 7-8
w ramach zajęć szkolnych i nadobowiązkowych

SZKOŁA ŚREDNIA
w ramach zajęć szkolnych lub/i nadobowiązkowych

STUDENCI: ARCHITEKTURY I KIERUNKÓW PEDAGOGICZNYCH
jako przedmiot fakultatywny dla architektów
jako przedmiot obowiązkowy dla przyszłych nauczycieli

DOROŚLI : RADNI, PRZEDSIĘBIORCY, POSŁOWIE,
w postaci szkoleń

DOROŚLI : OGÓŁ SPOŁECZEŃSTWA
w postaci warsztatów i zajęć w grupach zorganizowanych np. w
ramach klubów mieszkańców, uniwersytetów III wieku, spotkań
organizowanych przez gminy

Literatura:

- [1] *RAPORT „W DIALOGU Z OTOCZENIEM? SPOŁECZNE POSTRZEGANIE PRZESTRZENI PUBLICZNEJ I ARCHITEKTURY W POLSCE.*, NARODOWE CENTRUM KULTURY, 2018
- [2] A. Palej, G. Schneider-Skalska, *Architektura od abc...czy jak rozumieć świat, który nas otacza.*, PAN
Oddział Kraków, 2008
- [3] G. Schneider-Skalska, *Sustainable design in education – continuity and integration.* [w:] CESB16, Innovations for Sustainable Future, Wyd. Grada Publishing, Prague 2016
- [4] *Promocja wiedzy i kultury architektonicznej* – D Leśniak-Rychlak, P. Jaworski, D. Jędruch, K. Kępiński, A. Komorowska [w:] *Przestrzeń Życia Polaków*, red. J. Sepioł, SARP 2015